

devenir sienne. « Si vous n'avez pas été fidèles dans ce qui est à autrui, qui vous donnera ce qui est à vous (Luc, XVI, 12)? » Notre nature est à autrui — le Christ l'a acquise par son sang très précieux; la grâce increée est à nous — elle nous est accordée par le Saint-Esprit. C'est le mystère insondable de l'Église, œuvre du Christ et du Saint-Esprit, une dans le Christ, multiple par l'Esprit; une seule nature humaine dans l'hypostase du Christ, plusieurs hypostases humaines dans la grâce du Saint-Esprit. Pourtant — Église une parce qu'un seul corps, une seule nature unie à Dieu dans la personne du Christ, car notre union personnelle, l'union parfaite à Dieu dans nos personnes, ne s'accomplira que dans le siècle futur. Les unions sacramentelles que nous proposons, l'Église — et même la plus parfaite de toutes, l'union eucharistique — nous rapportent à notre nature, en tant qu'elle est recue dans la personne du Christ. Par rapport à nos personnes, les sacrements sont des moyens, des données qui doivent être réalisées, acquises, devenir pleinement nôtres au cours des luttes constantes, où notre volonté se conformera à la volonté de Dieu dans l'Esprit-Saint présent en nous. Prodiges à notre nature, les sacrements ecclésiastiques nous rendent aptes à la vie spirituelle dans laquelle s'accomplit l'union de nos personnes avec Dieu. Notre nature reçoit dans l'Église toutes les conditions objectives de cette union. Les conditions subjectives ne dépendent que de nous.

Comme nous l'avons dit maintes fois, l'Église a deux aspects, signalés par saint Paul dans l'Épître aux Éphésiens, Épître ecclésiologique par excellence. Ces deux aspects ou, plutôt, ces deux caractères fondamentaux de l'Église sont si intimement liés entre eux, que saint Paul les fait tenir dans un seul verset (Ephes. I, 23). L'Église est représentée ici (versets 17-23) comme l'accomplissement de l'économie trinitaire, comme une révélation du Père dans l'œuvre du Fils et du Saint-Esprit. Le Père de gloire

Toute la nature humaine est dans la nature humaine, mais la nature humaine est dans la nature humaine.

nature humaine et à lui-même

Paul et l'union

Deux aspects de l'Église

donne aux fidèles l'Esprit de sagesse et de révélation (πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως), afin qu'ils reconnaissent leur vocation (κλήσις) — union personnelle pour chacun, la richesse de la gloire de son héritage (κληρονομία) qui apparaîtra dans les saints, dans l'union réalisée par la multitude de personnes humaines; le même Esprit nous fait reconnaître l'œuvre divine que le Père a opérée dans le Christ — c'est le témoignage rendu à la divinité du Christ. L'aspect christologique de l'Église nous est révélé ainsi à travers son aspect pneumatologique: l'Esprit manifeste à chacun le Christ que le Père ressuscita des morts et fit asseoir à sa droite, au-dessus de toute domination, de toute puissance, de tout nom qui peut être nommé dans le siècle présent et futur, en mettant tout sous ses pieds, en Le constituant chef de l'Église. Vient ensuite la définition de l'Église (verset 23) où les deux aspects, les deux principes — christologique et pneumatologique — sont donnés simultanément, presque fondus ensemble dans une synthèse suprême: « l'Église qui est Son corps, la plénitude de Celui qui remplit tout en tous », — « ἡτις ἐστὶν τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσιν πληρουμένου ». L'Église est notre nature récapitulée par le Christ, contenue dans son hypostase, — c'est un organisme théandrique, divino-humain; pourtant, si notre nature se trouve encastée dans le corps du Christ, les personnes humaines ne sont nullement entraînées par le processus physique et inconscient d'une déification qui supprimerait la liberté, qui anéantirait les personnes mêmes. Une fois libérés du déterminisme du péché, nous ne tombons pas sous un déterminisme divin. La grâce ne détruit pas la liberté, car elle n'est pas une force unitive procédant du Fils, Chef hypostatique de notre nature; elle a un autre principe hypostatique, une autre source, indépendante du Fils — l'Esprit-Saint qui procède du Père. Ainsi, l'Église a en même temps un caractère organique et personnel, un accent de nécessité et de liberté, d'objectif et de subjectif, elle est

personne

decât în unitate. Viața creștină, viața în Hristos este o cale care duce la multiplicitatea stricăciunii - aceea a indivizilor care îmbrăcătesc omenirea - către unitatea unei firi curate, în care apare o nouă multiplicitate, aceea a persoanelor unite cu Dumnezeu întru Sfântul Duh. Ceeace era împărțit prin starea de jos, în firea îmbrăcătărită între mai mulți indivizi, se cade să fie unit într'o singură temelie, în Hristos, pentru a se împărți în starea de sus, în persoanele sfinților care și-au însușit flăcările îndumnezeitoare ale Sfântului Duh.

Nu se cuvine să cercetăm ceea ce este personal, căci desăvârșirea persoanei se împlinește în părăsirea totală, în lepădarea de sine însuși. Orice persoană care caută să se afirme nu ajunge decât la o îmbrăcătire a firii, la ființa particulară, individuală, împlinind o lucrare potrivnică celei a lui Hristos: "Cine nu adună cu Mine, risipește" (Matei, 12, 30). Ori, trebuie să risipești cu Hristos, să-ți părăsești propria ta fire care este în realitate firea comună, pentru a aduna, pentru a dobândi harul care trebuie însușit de fiecare persoană, pentru a deveni al său. "Dacă întru cel strein n'ați fost credincioși, pre cel ce este al vostru cine îl va da vouă?" (Luca, 16, 12). Firea noastră este a altuia - a dobândit-o Hristos prin prea scumpul Său sânge; harul nezidit este al nostru - el ne este dăruit de Sfântul Duh. Aceasta este o taină de nepătruns a Bisericii, lucrare a lui Hristos și a Sfântului Duh, una în Hristos, multiplă prin Duhul; o singură fire omenească în ipostasul lui Hristos, mai multe apostasuri omenești în harul Sfântului Duh. Totuși - Biserica una pentru că un singur trup, o singură fire unită cu Dumnezeu în persoana lui Hristos, căci unirea noastră persoană, unirea desăvârșită cu Dumnezeu în persoanele noastre, nu se va împlini decât în veacul ce va să fie. Unirile prin taine, pe care ni le pune dinainte Biserica - și chiar cea mai desăvârșită dintre ele, unirea euharistică - se raportă la firea noastră, întrucât este ea primită în persoana lui Hristos. În raport cu persoanele noastre, tainele sunt mijloace, date care trebuiesc realizate, dobândite, să devină pe deplin ale noastre în cursul luptelor statornice în care voința noastră se va conforma voinței lui Dumnezeu întru Duhul Sfânt prezent în noi. Dăruite firii noastre, tainele bisericești ne fac vrednici pentru viața duhovnicească în care se împlinește unirea persoanelor noastre cu Dumnezeu. Firea noastră primește în Biserică toate condițiile obiective ale acestei uniri. Con-

În Biserică, prin Sfintele Taine, firea noastră intră în unire cu firea dumnezeiască în ipostasul Fiului, Cap al Trupului mistic. Firea noastră umană devine de o ființă cu firea umană îndumnezeită, unită cu Persoana lui Hristos, dar persoana noastră nu și-a atins încă desăvârșirea, de unde șovăiala Sfântului Simeon Noul Teolog, care se simte plin de teamă și de rușine în fața lui însuși, neștiind ce să facă cu mădularele sale, "de temut și îndumnezeite". Firea noastră este unită cu Hristos în Biserică, care este Trupul Său, și această unire se săvârșește în viața sacramentală, dar fiecare persoană a acestei firi una trebuie să realizeze asemănarea cu Hristos, Χριστοειδος; trebuie ca ipostasurile omenești să devină și ele "cu două firi", reunind în ele firea creată cu plinătatea harului necreat, cu dumnezeirea pe care o dă Sfântul Duh, împrumutată de fiecare mădular al Trupului lui Hristos, deoarece Biserica nu este numai firea una în ipostasul lui Hristos, ea este, de asemenea, ipostasurile felurite în harul Sfântului Duh.

Dar această mulțime de persoane nu se poate împlini decât în unitate. Viața creștină, viața în Hristos este o cale care duce de la mulțimea formelor de stricăciune - aceea a individualităților care fărâmițează natura umană - la unitatea unei firi curate, în care apare o nouă mulțime, aceea a persoanelor unite cu Dumnezeu în Sfântul Duh. Ceea ce era împărțit prin starea de jos, în firea fărâmițată între mai multe individualități trebuie unit într-o singură temelie, în Hristos, pentru a se împărți în starea de sus, în persoanele sfinților care și-au împrumutat flăcările îndumnezeitoare ale Sfântului Duh.

Nu se cuvine să cercetăm ceea ce este personal, căci desăvârșirea persoanei se împlinește în părăsirea totală, în lepădarea de sine. Orice persoană care caută să se afirme nu ajunge decât la fărâmițarea firii, la ființa particulară, individuală, împlinind o lucrare potrivnică celei a lui Hristos: "Cine nu adună cu Mine, risipește" (Mat. 12. 30). Or, trebuie să risipești cu Hristos, să-ți părăsești propria ta fire care este în

realitate firea comună, pentru a aduna, pentru a dobândi harul care trebuie **însușit** de fiecare persoană, pentru a deveni al său. "Și dacă în ceea ce este străin nu ai fost credincioși, cine vă va da ceea ce este al vostru?" (Lc. 16. 12). Firea noastră este a altuia - a dobândit-o Hristos prin prea scumpul Său Sînge; harul necreat este al nostru - el ne este dăruit de Sfântul Duh. Aceasta este taina de nepătruns a Bisericii, lucrare a lui Hristos și a Sfântului Duh, una în Hristos, multiplă prin Duhul; **o singură fire omenească** în ipostasul lui Hristos, **mai multe ipostasuri omenești** în harul Sfântului Duh. Totuși Biserica e una pentru că este un singur trup, o singură fire unită cu Dumnezeu în persoana lui Hristos, căci unirea noastră personală, unirea desăvârșită cu Dumnezeu în persoanele **noastre**, nu se va împlini decât în veacul ce va să fie. Unirile prin Sfintele Taine, pe care ni le pune înaintea Biserica - și chiar cea mai desăvârșită dintre ele, unirea euharistică - se referă la firea noastră, întrucât ea este primită în Persoana lui Hristos. În raport cu persoanele noastre, Sfintele Taine **sînt mijloace date care** trebuie realizate, dobândite să devină pe deplin ale noastre în cursul luptelor statornice în care voința noastră se va conforma voinței lui Dumnezeu în Duhul Sfânt prezent în noi. Dăruite firii noastre, Tainele bisericesti **ne fac vrednici** pentru viața duhovnicească în care se împlinește unirea persoanelor noastre cu Dumnezeu. Firea noastră primește în Biserică toate condițiile obiective ale acestei uniri. Condițiile subiective nu depind decât de noi.

Așa cum am spus în mai multe rînduri, Biserica are două aspecte, arătate de Sfântul Pavel în epistola către Efeseni, epistolă prin excelență eclesiologică. Aceste două aspecte, sau mai degrabă aceste două însușiri fundamentale ale Bisericii sînt atît de strîns legate între ele, încît Sfântul Pavel le trece într-un singur verset (Efes. 1. 23). Biserica este reprezentată aici (versetele 17-23) ca împlinirea iconomiei treimice, ca o